

Autor o nárečí:

„Nárečie je koreňmi a kmeňom stromu tvojej identity. Tvoja reč v nárečí je konármi a listami toho stromu, ktoré ťa odlišujú od iných vo veľikánskom lese ľudí. Nárečie ťa navždy spája s rodnou dedinou a rodným krajom. Nesmieš sa ho však nikdy vzdať.“

SLOVO NA ÚVOD

Máte v rukách knihu, ktorá nadväzuje na monografiu VYŠNÝ SLAVKOV zostavenú trojicou rodákov Július Palenčár, Ján Tokár a Pavol Šidelský v roku 2005. Uviedli sme ju do života obce v tom istom roku na *Stretnutí rodákov* v termíne sviatku patróna kostola a obce sv. Michala archanjela. Kniha bola výsledkom úprimného záujmu o svoje rodisko a jeho históriu.

Táto druhá kniha o obci vznikla z rovnako vrúcneho vzťahu ku koreňom svojej identity, ktorej súčasťou je ľudová reč – nárečie otcov, dedov, pradedov. Prečo vznikla? – Preto, že súčasná doba ohromného rozvoja techniky a informačných technológií smeruje vo všetkom k svetovej globalizácii. To nepraje zachovaniu pôvodných kultúr a nárečí v rozsahu, v akých tu boli v období pred združstevňovaním poľnohospodárstva a počas kolektívneho hospodárenia v JRD.

So zmenou spôsobu života a obživy a zavádzaním nových technológií vo všetkých oblastiach sa množstvo slov pomenúvajúcich niekdajšie každodenné činnosti, pracovné náradia a produkty práce nenávratne stráca. Súčasne vznikajú a udomáčuujú sa nové slová a skratky, mnohé v slangovom „angloformáte“. Dravo zaberajú priestor po slovách spisovného jazyka a nášho nárečia, ktoré sa pre súčasníkov stávajú „nepotrebnými archaizmami“.

Počas svojho života som postupne prešiel tromi nárečovými oblastami veľkej skupiny východoslovenských nárečí. Po rodnom spišskom som bol počas štúdií v prostredí šarišského dialektu. Nakoniec som sa usadil v Above v Košickom kraji. Nemohol som nepostrehnúť rozdielnosť nárečí Spiša, Šariša a Abova. Tento životný oblúk ma priviedol k záujmu o nárečia. Preto som sa rozhodol zaznamenať a vydať nárečie svojho rodiska.

Pri spisovaní slov som sa v spomínaniach vracal do detských a mládeneckých rokov, keď som s rovesníkmi zdieľal životný priestor rodiska s generáciou rodičov a starých rodičov, nositeľov nášho vyšnoslavkovského dialektu. Ale sám by som to nedokázal. Svoje možnosti som spojil s potenciálom dvoch starších rodákov s podobnými záujmami. Mravčou prácou sme dosiahli výsledok, ktorý práve čítate.

Úvodné kapitoly knihy poskytujú úvod do tematiky nárečí a nevyhnutnú rukoväť, ako v nárečí čítať a písať. Slovník obsahuje štyri tisícky slov a zaužívaných slovných spojení. Na nich nadväzujú spomínania a príbehy tvorcov v nárečí. Nárečové slová sú v nich v tvaroch a vetách, ako sa používali v reči predkov.

Do knihy sme zaradili niekoľko skutočností zo života obce od vydania prvej knihy. Takým je príbeh relikvií svätých, ktorým sa po strastiplnej ceste z USA a desaťročiach

ilegality dostalo náležité miesto. Predstavíme vám aktivity v duchovnej a národopisnej oblasti v nevídanom vybavení farského dvora a záhrady a v zriadení obecného múzea. Vložili sme životný príbeh rodáka Gustáva Popoviča s vari najznámejšou čiernobiela fotkou sveta, stať o rode Kolačkovských z Kolačkova a ďalšie zaujímavosti. Dozviete sa o všetkých vodných mlynoch v našom katastri a príčinách ich zániku. Pridanou hodnotou je časť o fenomenálnom Jánovi Lazoríkovi z Krivian a jeho celoživotnom úsilí na poli folklóru, etnografie, národopisu a nárečia. Výskumy ovčiarstva uskutočnil aj v našej obci.

Náš Slavkov má desiatku menovcov – iných Slavkovov. Kniha vám prezradí ktorých a kde. Výsledky sčítania obyvateľstva v SR v roku 2021 sa ponúkli sami, lebo sčítanie bolo v období tvorby tejto knihy. Môžeme ich porovnať s výsledkami spred vyše poldruha storočia – zo sčítania Cenzus Slovakia 1869. Akiste vás zaujme spoločenská štruktúra predkov podľa vtedajšieho kastovníctva. Nepreskočte miestne chotárne názvy a ďalšie zaujímavosti, medzi ktorými sú aj prezývky obyvateľov okolitých obcí vrátane tej našej.

„Za dva harsce našej reči“ znamená, že tento slovník nie je úplný, vyčerpávajúci, že neobsahuje všetky nárečové slová predkov. Len sme spolu načreli do truhlice nášho nárečia a nabrali z neho „za dva harsce“. Súčasne vyjadruje dva druhy obsahu knihy. Jednou je samotný slovník a druhou príbehy v dialekte a state o nárečiach, histórii a súčasnosti obce.

V mene všetkých, ktorí sa počas vyše troch rokov na tvorbe a vydaní publikácie podieľali, vám prajem príjemné a obohacujúce chvíle s touto knihou v rukách, kedykoľvek počas roka po nej siahnete. Prijmite ju s takou srdečnosťou a dobromyselnosťou, s akou vám ju ponúkame.

Karol Dzugas